

Το έργο των Προσυνοδικών Διασκέψεων (Στυλιανός Χ. Τσομπανίδης, Αν. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ)

/ [Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1VVOh19>]

Βεβαίως, μέσα στο κείμενο η Ε΄ Προσυνοδική Διάσκεψη διατήρησε τον πυρήνα της σκέψης των κειμένων της Γ΄ Προσυνοδικής, χωρίς όμως να προβεί σε αναλυτική κριτική αξιολόγηση της προόδου και των ειδικότερων προβλημάτων όλων των διμερών διαλόγων, όπως είχε κάνει η Γ΄ Πανορθόδοξη. Στο σημείο αυτό υπάρχει έλλειψη, γιατί από την Γ΄ Προσυνοδική έχουν μεσολαβήσει 30 χρόνια διαλόγων και σίγουρα θα βοηθούσε μια κριτική αποτίμηση των ποικίλων συνιστωσών τους, των κεκτημένων και των οφειλομένων, και ας μην παραμπέμπονταν στην Αγία και Μεγάλη Σύνοδο, αφού οι διάλογοι βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη. Σε σχέση με αυτό, ούτε η συνένωση των δύο διαστάσεων του διαλόγου, του πολυμερούς και του διμερούς, κρίνεται κατά τη γνώμη μου επιτυχής, γιατί είναι διαφορετική η μεθοδολογία και γιατί η συμμετοχή στον πολυμερή διάλογο και τα θεσμικά όργανα της Οικουμενικής Κίνησης συμπεριλαμβάνει τη συνεργασία σε πρακτικό επίπεδο και τη συμμετοχή στην πολύπλευρη δραστηριότητα στα πεδία του ευαγγελισμού, της διακονίας, της θεολογικής εκπαίδευσης, του διαθρησκευτικού διαλόγου, την κοινή χριστιανική μαρτυρία για δικαιοσύνη, ειρήνη και τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος, αυτό που ονομαζόταν κατά τη δεκαετία του '60 και το '70 στα πανορθόδοξα κείμενα «οριζόντια γραμμή».

Πάντως, όπως ήδη σημειώθηκε παραπάνω, είναι θετικό που οι πλουσιότεροι καρποί και το πλαίσιο αρχών της Γ΄ Προσυνοδικής διατηρούνται, με ορισμένες συμπληρώσεις και προσθήκες, οι οποίες τοποθετούνται σωστά έναντι των πιο πρόσφατων εξελίξεων στην Οικουμενική Κίνηση αλλά και στον ίδιο το χώρο της Ορθοδοξίας.

Το πιο ελπιδοφόρο είναι ότι το υποβαλλόμενο κείμενο δίνει αφορμές για εμβάθυνση στην ορθόδοξη εκκλησιολογία και ιδιαίτερα στη μελέτη των κανονικών κριτηρίων ως προς την περί των ορίων της Εκκλησίας ορθόδοξη παράδοση. Αυτό ήταν ζητούμενο ήδη στην Γ΄ Προσυνοδική, γιατί υπήρχε η πεποίθηση ότι έτσι θα είναι δυνατή η τήρηση ενιαίας στάσης όλων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών κατά τη συζήτηση εκκλησιολογικών κειμένων. Και κάτι ακόμη πιο σημαντικό. Επειδή η εκκλησιολογία αποτελεί τον πυρήνα των οικουμενικών προβληματισμών και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε αυτή σε όλους τους διαλόγους, είχε γίνει προσπάθεια σε πανορθόδοξο επίπεδο ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '70 να αξιοποιηθεί η εκκλησιολογική διδασκαλία της Ορθόδοξης Εκκλησίας όχι μόνο για την επιβεβαίωση της αυτοσυνειδησίας της, αλλά και για την υπεύθυνη αξιολόγηση της μορφής της εκκλησιαστικότητας του χριστιανικού κόσμου που υπάρχει εκτός αυτής, αλλά που ζει κοντά σε αυτή και μαζί με αυτή.

Άσχετα από την τελική αξιολόγηση των θεολογικών διαλόγων, η Ορθόδοξη Εκκλησία όχι μόνο απέφυγε να κατατάξει τη Χριστιανοσύνη σε αιρετικές και σχισματικές κοινότητες, που την απειλούν, αλλά στην Γ΄ Προσυνοδική Διάσκεψη στο κείμενο «Σχέσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας προς τον λοιπό χριστιανικό κόσμο», διατύπωσε ομόφωνα: **«Η Ορθόδοξος Εκκλησία, ως ούσα η μία, αγία, καθολική και αποστολική Εκκλησία, έχει πλήρη συνείδησιν της ευθύνης αυτής δια την ενότητα του**

χρι-στι-α-νι-κού κό-σμου, α-να-γνω-ρί-ζει την πραγ-μα-τι-κήν ύ-παρ-ξιν ό-λων των χρι-στι-α-νι-κών εκ-κλη-σι-ών και ο-μο-λο-γι-ών, αλ-λά και πι-στεύ-ει ό-τι αι προς ταύ-τας σχέ-σεις αυ-τής πρέ-πει να στη-ρί-ζων-ται ε-πί της υ-π' αυ-τών ό-σον έ-νε-στι τα-χυ-τέ-ρας και αν-τι-κει-με-νι-κω-τέ-ρας α-πο-σα-φη-νί-σε-ως του ό-λου εκ-κλη-σι-ο-λο-γι-κού θέ-μα-τος και ιδιαιτέρως της γενικωτέρας παρ' αυταίς διαδασκαλίας περί μυστηρίων, χάριτος, ιερωσύνης και αποστολικής διαδοχής» (η υπογράμμιση δική μου).

Η παραπάνω τοποθέτηση, που αποτελεί την πιο ε-πί-ση-μη μέ-χρι σή-με-ρα σε πα-νορ-θό-δο-ξο ε-πί-πε-δο προσπάθεια προσδιορισμού της εκκλησιολογικής ταυτότητας της Ορθόδοξης Εκκλησίας, σε αναφορά με την υπαρξιακή ταυτότητα των άλλων χρι-στι-α-νι-κών Εκ-κλη-σι-ών και ομολογιών, είχε γίνει για πρώτη φορά από τη Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Επιτροπή για την Προετοιμασία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου το 1971 στο άκρως ενδιαφέρον εισηγητικό κείμενο: «Η Οικονομία εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία».

Ο προϊστάμενος τότε της Γραμματείας επί της προπαρασκευής της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου Μητροπολίτης Ελβετίας Δαμασκηνός, είχε θέσει σε σχέση με την παραπάνω τοποθέτηση μια σειρά εξόχως ευαίσθητων και επιτακτικών ερωτημάτων. Περιορίζομαι στην αναφορά δύο μόνον από αυτά: Ποια είναι η εκκλησιολογική βάση πάνω στην οποία οι ορθόδοξοι στηρίζουν τις ενωτικές προσπάθειές τους με άλλες Εκκλησίες, οι οποίες ομολογούν την ίδια πίστη στον Ιησού Χριστό ως Κύριο και Λυτρωτή του κόσμου; Εάν η Ορθόδοξη Εκκλησία αυτοκατανοείται ως η μία, αγία, καθολική και αποστολική Εκκλησία, η οποία διαφύλαξε αναλλοίωτη την αποστολική πίστη και παράδοση της αρχαίας Εκκλησίας και των επτά Οικουμενικών Συνόδων, ποια μπορεί να είναι η θεολογική άποψη που θα έχει η μέλλουσα να συνέλθει Πανορθόδοξη Σύνοδος για την ύπαρξη των υπόλοιπων χριστιανικών Ομολογιών;

Παρ' ότι μεσολάβησαν 45 σχεδόν χρόνια μετά την πρώτη αυτή σοβαρή προσπάθεια προσδιορισμού της εκκλησιολογικής ταυτότητας της Ορθόδοξης Εκκλησίας σε αναφορά με την υπαρξιακή ταυτότητα των άλλων χρι-στι-α-νι-κών Εκ-κλη-σι-ών και παρ' ότι στο διάστημα αυτό σημειώθηκε πρόοδος στον εκκλησιολογικό διάλογο, δεν υπήρξε πρόοδος και μια πιο σαφής τοποθέτηση σε σχέση με τη θέση εκείνη. Το αποτέλεσμα είναι οι ορθόδοξοι να μιλούν με διχασμένη φωνή, μέσα σε ατέρμονες συζητήσεις και με αμφιταλαντευόμενες και ασυνεπείς τοποθετήσεις, πράγμα που εμποδίζει την αποτελεσματική συμμετοχή των ορθοδόξων στην υπόθεση της ενότητας των Εκκλησιών. Όπως έχει επισημάνει ο Μητροπολίτης Μεσσηνίας Χρυσόστομος (Σαββάτος), «πρέπει η Ορθοδοξία, αυτή πρώτη και με δική της ευθύνη, να ξεκαθαρίσει τις θέσεις της και τις τοποθετήσεις της στο

χώρο αυτό των σχέσεων της προς τους έξω, ώστε να μη χωρούν αμφιβολίες, να μην υπάρχουν αμφιλογίες, να μη γεννώνται υποψίες στους άλλους για τις απόψεις της, να είναι αναμφίλεκτες και από κοινού ειλημμένες οι αποφάσεις που θα παίρνονται και να απηχούν πανορθόδοξη συναίνεση και αποδοχή. Μόνο έτσι θα καταστήσουμε ακουστή και σεβαστή τη φωνή μας».

Το κείμενο της Ε΄ Προσυνοδικής θέτει την παραπάνω σημαντική τοποθέτηση για το ζήτημα της σχέσης μεταξύ των Ορθόδοξων και των άλλων χριστιανικών Εκκλησιών στο πλαίσιο των πρόσφατων εξελίξεων στην Οικουμενική Κίνηση, και πιο συγκεκριμένα στο ΠΣΕ, τολμώντας να προχωρήσει λίγο περισσότερο και δίνοντας τη δυνατότητα να γίνει πιο συγκεκριμένη.

Το νέο θετικό σημείο που μπορεί να ανοίξει προοπτικές και να συμβάλει στην εμπάθυνση στην ορθόδοξη εκκλησιολογία και στην αξιοποίηση της εκκλησιολογικής διδασκαλίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας, όχι μόνο για την επιβεβαίωση της αυτοσυνειδησίας της, αλλά και για την υπεύθυνη αξιολόγηση της μορφής της εκκλησιαστικότητας του χριστιανικού κόσμου που υπάρχει εκτός αυτής, είναι η παράγραφος 20, στην οποία υπογραμμίζεται: **«Αι προοπτικά των θεολογικών διαλόγων της Ορθόδοξου Εκκλησίας μετά των άλλων χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών προσδιορίζονται πάντοτε επί τη βάσει των κανονικών κριτηρίων της ήδη διαμορφωμένης εκκλησιαστικής παραδόσεως (κανόνες 7 της Β΄ και 95 της Πενθέκτης Οικουμενικής συνόδου)»** (η υπογράμμιση δική μου).

Αυτή η παράγραφος, που δεν υπήρχε στη Γ΄ Προσυνοδική το 1986, ουσιαστικά είναι μια ανταπόκριση στα νέα δεδομένα οικουμενικής συνύπαρξης και του ειρηνικού διαλόγου μεταξύ των Εκκλησιών. Το κείμενο δηλώνει δύο φορές, και στην αρχή και προς το τέλος (§§ 4 και 24), ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει συνείδηση του γεγονότος ότι η Οικουμενική Κίνηση λαμβάνει **«νέες μορφές»**, μέσα σε **«νέες συνθήκες»** για να αντιμετωπίσει **«νέες προκλήσεις»**. Αυτές οι «νέες μορφές» και «νέες συνθήκες» επιτρέπουν σήμερα στους ορθόδοξους να ασχοληθούν σοβαρά με την εκκλησιολογική θέση κοινοτήτων ή εκκλησιών, οι οποίες δεν πολεμούν την Ορθόδοξη Εκκλησία ούτε επιχειρούν το χωρισμό του σώματος των πιστών, αλλά κινούνται προς την αποκατάσταση της κοινωνίας, βρίσκονται **καθ' οδόν προς την ενότητα** (unity in via), δείχνοντας ειλικρινές και μεγάλο ενδιαφέρον για την ορθόδοξη πνευματικότητα και εκδηλώνοντας πράξεις αλληλεγγύης, υλικής και ηθικής βοήθειας.

Η εκκλησιολογία μέχρι πρόσφατα γνώριζε μόνο δύο καταστάσεις της Εκκλησίας του Θεού: την κατάσταση της κοινωνίας με οργανική ενότητα και την κατάσταση της διαίρεσης ή του σχίσματος. Δεν λάμβανε υπόψη την κατάσταση

των Εκκλησιών που βιώνουν την εμπειρία της κοινής και θεμελιώδους κλήσης και του προορισμού τους 'ίνα ώσιν εν'. Σήμερα οι ορθόδοξοι αυτό το λαμβάνουν υπόψη τους. Αντιλαμβάνονται ότι στα πλαίσια του εκκλησιολογικού διαλόγου της Επιτροπής «Πίστη και Τάξη» έχει διανυθεί πολύς δρόμος και ότι είναι αξιόλογη η σύγκλιση που παρατηρείται στην πορεία από το Κείμενο της Λίμα (ή BEM=Baptism, Eucharist, Ministry) έως το πρόσφατο κείμενο «Εκκλησία: προς ένα κοινό όραμα», γι' αυτό και στην απόφαση της Ε΄ Προσυνοδικής αναφέρεται ρητά ότι εκτιμώνται θετικά τα θεολογικά κείμενα της Επιτροπής «Πίστη και Τάξη» και θεωρούνται ότι αποτελούν αξιόλογο βήμα στην Οικουμενική Κίνηση για την προσέγγιση των Εκκλησιών (§ 21).